

PRISTRASAN DŽEPNI VODIČ PO POLJSKOJ ZA NEMCE POVODOM ULASKA POLJSKE U EVROPSKU UNIJU¹

Položaj

Nezgodan. Velika ravnica između Istoka i Zapada, između dve gramzive velesile, dve civilizacijske stihije, podseća na sto za pingpong. Nekada pozornica svih velikih ratova – od Napoleonovih do Drugog svetskog rata. Pozitivna strana takvog položaja je to što ti je sve blizu.

Granice

Prilično pomerljive. U nekim istorijskim periodima prostrane: dešavalo se da se šire od Baltičkog do Crnog mora. U drugim periodima potpuno su nestajale. Poslednji put su ih arbitrarno odredile tri velike sile: SAD, Velika Britanija i Sovjetski Savez, zbog čega je Poljska izgubila Lavov i Vilno, ali je zato dobila Vroclav i Ščećin. Diskutovalo se o tome da li je to dobro ili loše.

Jezik

Slovenski, navodno veoma težak zbog velikog broja šuštavih glasova (ko ne veruje nek pročita naglas „HŠČONŠČ BŽMI V TŠĆINJE“). Generalizovao se u multikulturnoj poljskoj državi kao zajednički jezik kad je ukinut latinski. Kad nije postojala poljska država, bio je jedini nosilac zajedničkog identiteta, zato ga Poljaci veoma poštuju. Čak su skovali pojam „poljskojezična otadžbina“. Do danas, u svetu poljski govori više od pedeset miliona ljudi.

Stanovništvo

Skoro četrdeset miliona u zemlji i oko deset miliona u rasejanju (vidi: Emigracija). Rezultat viševekovnog etničkog mešanja (Ukrajinci, Jevreji, Belorusi, Litvanci, Nemci, Šlezani, čak i Tatari). Neistina je da svaki Poljak ima brkove.

¹ Tekst iz knjige *Moment niedźwiedzia* Warszawa, Krytyka polityczna, 2012, koji je prvi put objavljen 2004. godine u nemačkom mesečniku *Die Zeit*. (Prim. prev.)

Žene

Postoji nedovoljno jasna sociološka pojava po kojoj relativno veliki procenat Poljakinja emigrira i udaje se za strance, tvoreći nezvanično minidiplomatsko sedište. Zahvaljujući tome, kad putuješ iz Poljske po svetu, svuda srećeš zemljake. Moguće da se tom pojavom bave obaveštajne službe drugih država.

Religija

Poljski katolicizam. Posebna varijanta katolicizma koju odlikuje snažna povezanost s nacionalnim identitetom i osećajem misije (vidi: Veliki mitovi), a takođe s naročito razvijenim Marijanskim kultom. Prema Crkvi, Majka Božja je neopoziva i jedina Kraljica Poljske. S tog gledišta Poljska bi se po svom uređenju mogla svrstati u monarhiju. Pripadnost katoličkoj crkvi deklariše u Poljskoj 95,8 procenata odrasle populacije (u Španiji 94,1, a u Italiji 97,1; godišnjaci ne navode u kom procentu se uzima učešće u praktikovanju vere). Takvo stanje stvari traje od kraja Drugog svetskog rata kad je zbog rata i geopolitičkih pomeranja (vidi: Granice) Poljska prestala da bude multikulturalna i multietnička zemlja.

Kultura i umetnost

Najveći koeficijent poetizovanja po glavi stanovnika. U Poljskoj piše poeziju oko sto hiljada ljudi, dvoje od njih su nobelovci koji su iz istog grada – Krakova.

Nauka

Poljska je jedna od najznačajnijih kovačnica naučnih kadrova. Ogromna većina naučnika obrazovana u Poljskoj ipak radi van Poljske, doprinoseći opštem ljudskom dobru (vidi: Emigracija). Pažnja: u Poljskoj niko ne sumnja da je Kopernik bio Poljak.

Stanje postojeane krize

Prirodno društveno-političko stanje na koje su Poljaci navikli već generacijama, i s kojim sjajno izlaze nakraj. Postoji bojazan da bi bilo kakva normalizacija uslova mogla dovesti do društvenih nemira.

Nacionalni karakter

Poljaci su na prvi pogled dosta sumorni, ponekad deluju arogantno. Ima i individualaca, ali ne ekscentrika. Često se zarad svog ličnog mira ponašaju konformistički, mada paradoksalno, svaka vrsta vlasti budi njihovo nepoverenje, pa su zato i rođeni anarhisti. Pažnja: ne vole šale na svoj račun. Njihovo raspoloženje balansira od oduševljenja samim sobom do melanholičnog osećaja niže vrednosti.

Veliki mitovi

Prvo – Poljska je *antemurale christianitis*, grudobran hrišćanskog sveta. U vezi s tim je obaveza da se brani zapadna civilizacija pred varvarima (pomalo slično o sebi misle Mađari i Španci). Drugo – pre dvesta godina iz rasprostranjenog suživota s jevrejskom kulturom među Poljacima se iskovao pojam narodnog mesijanizma. To je uverenje da su izuzetni, i da su nosioci misije da izbave ostatak sveta, a nacionalne nesreće su deo te misije. Poljaci su poznati po tome što se smesta pojavljuju kao podrška gde god su u svetu ugrožena sloboda i nezavisnost. Realizacija tih mitova je vrlo skupa i, uopšte uzev, oni koji su objekat te odbrane i tog spasavanja ne shvataju je.

Kuhinja

Ništa naročita, dosta je slična nemačkoj. Jela koja se smatraju za tipično poljska su ukrajinski boršč, ruske piroške i šaran na jevrejski način. Vredi preporučiti, međutim, jela s pečurkama ili gorštačke sireve. Poljska pripada onim nesrećnim mestima u Evropi gde ne uspeva vinova loza, pa su stanovnici naučili da proizvode votku. U poslednje vreme, s otopljanjem, ipak raste broj uvezenih vina. Nije istina da Poljak pije najviše alkohola u Evropi. Statistike pokazuju da se plasira kao visoki prosek.

Gradovi

Varšava – Hongkong Srednje Evrope. Prestonica zemlje, sedište političara. Grad ubrzan, opsesivno se odnosi prema novinama, uspehu i novcu. Najjača u Poljskoj invazija anglicizama. Stanovnici unutrašnjosti slabo šta ovde razumeju. Prekrasni Stari grad.

Krakov – godinama tradicionalno čuva podelu stanovništva: polovina populacije su umetnici, polovina – palančani. Zahvaljujući toj dijalektičkoj tenziji u njemu cveta kultura i umetnost.

Vroclav – nemački grad koji su u celosti uništili Nemci i ponovo sagradili Poljaci koji su se doselili uglavnom iz Lavova i okoline.

Selo

U zapadnim dokumentarnim filmovima o poljskoj zemljoradnji s velikom naklonošću i u dugim kadrovima pokazuju se zaprežna kola. Pretpostavlja se da se njihovim iznajmljivanjem bavi neka logistička firma.

Zasluge za svet

Prvo – stručna i diskretna demontaža komunizma. Drugo – uvođenje u Evropu običaja ispijanja kafe i osnivanje prvih kafana u Beču. Treće – izmišljanje bejzbola za Amerikance

(koje to i dan-danas dosta okupira), bejzbola koji po mišljenju Normana Dejvisa potiče od poljske igre *palant* koju su igrali poljski emigranti. Četvrto – poljska kobasica.

Šta Poljska može uneti u EU

Veštinu snalaženja u teškim situacijama (vidi: Stanje postojane krize).

Talenat za iznalaženje rupe u poreskom zakonu.

Bjalovesku prašumu.

Pomalo meteža.

*(S poljskog prevela **Milica Markić**)*